

УДК 787.6 (477)

Цитування:

Остапчук Н. М. Конкурсно-фестивальний рух акордеонно-баянного мистецтва в сучасному соціокультурному просторі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2020. № 4. С. 176-180.

*Остапчук Надія Миколаївна,**концертмейстер кафедри**музичного мистецтва**Київського національного університету**культури і мистецтв*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0922-812X>

Ostapchuk N. (2020). Competition-festival movement of accordion and accordion art in the modern socio-cultural space. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 4, 176-180 [in Ukrainian].

КОНКУРСНО-ФЕСТИВАЛЬНИЙ РУХ АКОРДЕОННО-БАЯННОГО МИСТЕЦТВА В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Метою роботи є дослідження конкурсно-фестивального руху акордеонно-баянного мистецтва в сучасному соціокультурному просторі та його вплив на розвиток музичної творчості та виконавської майстерності. **Методологія** полягає в застосуванні загального наукового принципу об'єктивності, історико-логічного, аналітичного методів у дослідженні характеру конкурсів та фестивалів, пов'язаних із творчими пошуками виконавців акордеоністів та баяністів в контексті розвитку музично-мистецького середовища. **Наукова новизна** роботи полягає у розкритті загальних тенденцій розвитку баянно-акордеонного мистецтва під впливом модерної музичної стилістики, що своєю чергою, обумовило особливості у зміні репертуару для баяна та акордеона, що сприяло формуванню нових оновлених тенденцій у виконавстві, підвищуючи, тим самим, рівень виражальних засобів, виконавської майстерності інструменту загалом як цілісного художньо-естетичного явища музичної культури. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження підсумовано, що проведення конкурсів та фестивалів для виконавців баянно-акордеонного мистецтва слугує поштовхом до розкриття талановитих виконавців, надаючи нових засобів музичної виразності для виконавських форм. Співіснування традиційної (класичної) та моредністичних тенденцій під впливом загального світового розвитку музичного мистецтва сприяє появі нових стилістичних напрямків у музиці, які починають впливати на розвиток творчості баянно-акордеонного мистецтва та загалом музики ХХ століття.

Ключові слова: баянно-акордеонне мистецтво, конкурсно-фестивальний рух, баяністи-акордеоністи, музичне виконавство, інструментальні твори, репертуар.

Ostapchuk Nadiya, concertmaster of the Department of Music, Kyiv National University culture and arts

Competition-festival movement of accordion and accordion art in the modern socio-cultural space

The aim of the work is to study the competition-festival movement of accordion and accordion art in the modern socio-cultural space and its impact on the development of musical creativity and performing skills. **The methodology** consists in the application of the general scientific principle of objectivity, historical-logical, analytical methods in the study of the nature of competitions and festivals related to the creative search of accordionists and accordionists in the context of music and art development. **The scientific novelty** of the work is to reveal the general trends in the development of accordion and accordion art under the influence of modern musical style, which in turn led to changes in the repertoire for accordion and accordion, which contributed to the formation of new updated trends in performance, thus increasing the level of expression, performing skills of the instrument in general as a holistic artistic and aesthetic phenomenon of musical culture. **Conclusions.** As a result of the study, it was concluded that holding competitions and festivals for performers of accordion and accordion art serves as an impetus for the discovery of talented performers, providing new means of musical expression for performing forms. The coexistence of traditional (classical) and modernist tendencies under the influence of the general world development of musical art contributes to the emergence of new stylistic trends in music, which are beginning to influence the development of accordion art and music of the twentieth century.

Key words: accordion art, competition-festival movement, accordionists, musical performance, instrumental works, repertoire.

Актуальність теми дослідження. Розвиток музичної культури, зокрема інструментального виконавства, має яскраво зазначену тенденцію

модернізації музичної мови, яка представляє широкий спектр різних стильових напрямків в композиторському творчості. Вона пов'язана з

появою полі стилістики та новаторського художнього світогляду, нових інтонацій в музиці другої половини ХХ століття. Саме поняття «модернізм» трактується в музикознавстві як визначення, що відноситься до ряду художніх течій ХХ століття, загальною ознакою яких є наявний розрив з естетичними нормами і традиціями класичного мистецтва [5, 18]. Новим напрямком в українському виконавському мистецтві став камерно-інструментальний жанр «модерн-акордеону» (термін І. Єргієва). Суть цього поняття полягає в еволюції баянно-акордеонного виконавства та напрямку виключно нової оригінальної музики, і, відповідно, нових виконавців і їх співпраці з творцями цієї музики. У цьому контексті переосмислюється значення самого інструменту як акустичного синтезатора [5, 21], Українські композитори і виконавці з успіхом представляють своє мистецтво на міжнародних конкурсах-фестивалях нової музики, в яких активну участь беруть як солісти-інструменталісти, так і неоднорідні ансамблі.

Поглиблення національних мистецьких традицій відбувається на основі дієвих взаємин регіональних виконавських шкіл баянно-акордеонного мистецтва, спрямування діяльності вітчизняних музикантів на збереження спадкоємності, збагачення досвіду в галузі науково-методичних знань, педагогіки та широкого впровадження новітніх досягнень музичного мистецтва інших національних культур. Починаючи з другої половини ХХ ст., розвиток академічного баянно-акордеонного виконавства у всьому світі значною мірою сприяв становленню власного оригінального репертуару, проведення міжнародних конкурсів та фестивалів, визнанні акордеона та баяна як концертних інструментів [1, 104].

Відомо, що одним із шляхів удосконалення виконавства виступають конкурси та фестивалі як фактор успішного розвитку музичного мистецтва, вагомий стимул як для виконавців, так і для педагогів, композиторів. Відтак постає актуальним вивчення особливостей конкурсно-фестивального мистецтва в контексті сучасного соціокультурного простору.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням дослідження баянно-акордеонного мистецтва присвячено корпус праць класичного масштабу, в контексті розвитку академічного і народно-інструментального мистецтва, як-от: М. Давидова, Є. Іванова, Вл. Князева, А. Сташевського, Ю. Чумака, І. Яценка, В.

Дорохіна, В. Зайця, А. Семешка, А. Чорноіваненко, М. Різоля, В. Бесфамільнова та ін.

Досить ґрунтовне вивчення еволюція акордеонного мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ ст. отримала у дисертаційному дослідженні В.Марченка [7]; баянно-ансамблеве мистецтво такого ж періоду стало предметом дисертаційного дослідження С.Нефедова [9].

Стилістичні особливості творчості та засоби виразності і виконавської майстерності у цьому напрямку досліджували М.Демчук,[1], Ю.Дякунчак [4; 5], Р.Кундис [6], В.Салій [11]. Конкурсно-фестивальний рух став предметом дослідження у працях таких науковців, як А.Душний [2; 3], В.Рутецький [10], В.Шафета [12] та ін.

Метою роботи є дослідження конкурсно-фестивального руху акордеонно-баянного мистецтва в сучасному соціокультурному просторі та його вплив на розвиток музичної творчості та виконавської майстерності.

Виклад основного матеріалу. Із середини 1990-х рр. в Україні набуває інтенсивності розвиток конкурсного та фестивального руху в сфері акордеонного виконавства. З'являється цілий ряд мистецьких форумів, найпрестижнішими з яких є Міжнародний конкурсфестиваль баянно-акордеонного виконавського мистецтва «АссоHoliday», Міжнародний конкурс баяністів, акордеоністів та гармоністів «Кубок Кривбасу», Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «Perpetuum mobile», Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на народних інструментах «Провесінь», Всеукраїнський Відкритий конкурс баяністів та акордеоністів «Візерунки Прикарпаття», Всеукраїнський конкурс баяністів та акордеоністів «Зірки баяна на Запоріжжі», Всеукраїнський дитячо-юнацький конкурс «Бурштинові нотки», Міжнародний фестиваль «Грудневі вечори баянної музики», Всеукраїнський фестиваль молодих баяністів та акордеоністів «АССО-Дебют». Засновниками й арт-директорами цих мистецьких форумів стали провідні діячі акордеонного мистецтва, виконавці, композитори, серед яких й автор дослідження, діяльність якого спрямована на розвиток та розкриття творчого потенціалу талановитої молоді. Такі виконавські конкурси-фестивалі виконують комплексну програму, в яку закладено широкий спектр музично-освітніх, художньо-творчих, психолого-педагогічних завдань. Головна спрямованість такої

програми – розвиток творчої особистості учнів [10, 162].

Найважливішими функціями конкурсів-фестивалів є розвиток молодих виконавців, для яких виступ на конкурсі стає підсумком певного етапу спільної роботи з викладачем, цінним показником її якості, яка аналізується й оцінюється, перш за все, самим викладачем, але також і його колегами, членами журі.

Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на народних інструментах «Провесінь» у Кропивницькому (Кіровограді) було засновано у 1996 році для популяризації народної музики та підтримки молодих виконавців за ініціативи кіровоградських музикантів, який щороку проходить під патронатом кафедри народних інструментів Національної музичної академії імені П.І. Чайковського. Це єдиний в Україні фестиваль, що об'єднує всі ланки мистецької освіти (від початкового до вищого навчального закладу). Цей мистецький захід – місце творчої зустрічі академічної народно-інструментальної еліти з майбутньою мистецькою елітою України [10, 164].

В Україні окрему номінацію «акордеон» вперше було запроваджено у 2001 р. на Міжнародному конкурсі молодих баяністів та акордеоністів «Донбас – 2001». Серед переможців – І. Жорницький (м. Київ, I премія), Ю. Чубаренко (м. Київ, II премія), О. Микитюк (м. Київ, III премія) [8, 147].

На розвиток конкурсного та фестивального руху в Україні мали вплив різні чинники, які у різні періоди надавали тієї чи іншої активності учасникам конкурсу, загалом впливаючи на розвиток баянно-акордеонного виконавства та сучасного музичного мистецтва. Слід зазначити, що, насамперед, у 1990-ті рр. активізується діяльність Всеукраїнської асоціації баяністів і акордеоністів, що спрямована на подальший розвиток і популяризацію акордеонного і баянного мистецтва. Члени асоціації входять до складу журі різних міжнародних та національних конкурсів і фестивалів, є організаторами та учасниками конгресів і семінарів. Так, у 2013 р. з ініціативи Національної Всеукраїнської музичної спілки та Асоціації баяністів і акордеоністів України у рамках концертної серії «Нова музика в Україні», заснованої композитором і баяністом В. Рунчаком, було започатковано масштабний мистецький проект «День українського баяна і акордеона». Захід щорічно проводиться з метою відновлення зацікавленості до акордеона і баяна у дітей та молоді, ЗМІ,

широкої слухацької аудиторії. У Києві та 28 містах України відбуваються концерти-марафони, а трансляція столичного концерту через інтернет здійснюється на весь світ [7, 167].

Одним із найавторитетніших в Україні вважають Міжнародний конкурсфестиваль баянно-акордеонного виконавського мистецтва «АссоHoliday», що проводився у 2006 – 2013 рр. з ініціативи Міжнародного творчого центру Яна Табачника [7, 168-169].

Активним центром фестивального музичного руху є Дрогобич, де на базі музичного училища імені Василя Барвінського тричі було проведено всеукраїнський конкурс виконавців на народних інструментах імені Анатолія Онуфрієнко (2007, 2009, 2012) двічі на рік в стінах педагогічного університету імені Івана Франка проводяться два конкурси баяністів-акордеоністів – Всеукраїнський відкритий фестиваль «Візерунки Прикарпаття» і міжнародний «Perpetuum mobile». На сьогодні, кожен з них досяг свого першого десятирічного ювілею [2, 325]. Організатором конкурсу «Perpetuum mobile» виступає кафедра народних музичних інструментів та вокалу Інституту музичного мистецтва Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка, співорганізатор – Дрогобицький музичний коледж ім. в. Барвінського за сприяння Національної всеукраїнської музичної спілки та під егідою міністерства освіти і науки України. Конкурс баяністів-акордеоністів «Perpetuum mobile» проводиться із 2008 р. Ініціатори і керівники конкурсного проекту – відомі дослідники баянного і акордеонного мистецтва, педагоги А. Душний і Б. Пиц. Учасниками творчого змагання є учні початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, середніх спеціальних музичних шкіл-інтернатів, студенти музично-педагогічних та спеціалізованих музичних вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації, концертні виконавці. У творчому змаганні беруть участь музиканти і мистецькі колективи з України, Росії, Білорусі, Молдови, Словаччини, Латвії, Німеччини, Італії, Китаю. Широка географія конкурсантів і низка схвальних відгуків членів журі із зарубіжжя є свідченням авторитетності і популярності цього форуму не лише в Україні, а й поза її межами.

У перше десятиліття XXI ст. досить активно проводяться також міжнародні та всеукраїнські конкурсні змагання баяністів і акордеоністів серед студентів інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів

вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки України. До них належать: Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «Inter Svitiaz accomuzik», започаткований у 2007 р. в Луцьку; Міжнародний конкурс виконавців «Fortissimo», заснований у 2004 р. у Львові. Останній проходить у трьох номінаціях: фортепіано, вокал, оркестрові та народні інструменти [10, 173].

Варто відзначити також Всеукраїнський конкурс баяністів та акордеоністів «Зірки баяна на Запоріжжі», який був заснований у 2002 р. у Запоріжжі. Тут відбувалися змагання ансамблів малих форм – дуетів, тріо та квартетів. Популяризації національної школи баянного і акордеонного мистецтва сприяє проведення Всеукраїнського Відкритого конкурсу баяністів та акордеоністів «Візерунки Прикарпаття» із 2005 р. у Старому Самборі, а з 2010 р. – у Дрогобичі Львівської області. Особливістю конкурсу є те, що в ньому беруть участь учні початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів і студенти спеціалізованих музичних вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації.

На підтримку та розвиток юнацької творчості спрямовано Всеукраїнський конкурс баяністів-акордеоністів «Його величносте баян» (Житомир), започаткований у 2016 році концертно-продюсерським центром «Житомир-концерт» та Асоціацією баяністів та акордеоністів України. Конкурс проводиться за сприяння управління культури Житомирської облдержадміністрації. Метою конкурсу є обмін педагогічним та творчим досвідом; зростання ролі музично-естетичного виховання; активізація творчого обміну з іншими областями України та зарубіжжям [10, 165].

Таким чином, проведення конкурсів стимулює удосконалення професійної майстерності виконавців, сприяє розвитку методики викладання, популяризації творів українських композиторів, обміну досвідом, встановленню творчих контактів між вітчизняними і зарубіжними митцями. Робить можливим залучення до музичного мистецтва не лише фахівців, а й широкої слухацької аудиторії. Між українськими і зарубіжними виконавцями та колективами відбувається плідна співпраця, що сприяє обміну досвідом, збагаченню репертуару і розвитку баянно-акордеонного мистецтва. Творча діяльність провідних українських акордеоністів і колективів спрямована на популяризацію акордеонного мистецтва в Україні і в світі.

Наукова новизна роботи полягає у розкритті загальних тенденцій розвитку баянно-акордеонного мистецтва під впливом модерної музичної стилістики, що своєю чергою, обумовило особливості у зміні репертуару для баяна та акордеона, що сприяло формуванню нових оновлених тенденцій у виконавстві, підвищуючи, тим самим, рівень виражальних засобів, виконавської майстерності інструменту загалом як цілісного художньо-естетичного явища музичної культури.

Висновки. У результаті проведеного дослідження підсумовано, що проведення конкурсів та фестивалів для виконавців баянно-акордеонного мистецтва слугує поштовхом до розкриття талановитих виконавців, надаючи нових засобів музичної виразності для виконавських форм. Співіснування традиційної (класичної) та модерністичних тенденцій під впливом загального світового розвитку музичного мистецтва сприяє появі нових стилістичних напрямків у музиці, які починають впливати на розвиток творчості баянно-акордеонного мистецтва та загалом музики ХХ століття. Звертання до традицій світової та вітчизняної класики, поява оригінальних творів актуалізують включення баянно-акордеонного виконавства в контекст загального культурно-естетичного виховання, сприяючи розвитку академічно-професійного інструменталізму, що в цілому позначається на зростанні виконавської майстерності.

Література

1. Демчук М. Естрадно-джазовий напрям в баянному мистецтві України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VII школа методичного досвіду): матер. Всеукр. наук.-практ. конференції з міжнародною участю, 21-22 листопада 2018 року. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2018. С. 103–106.
2. Душний А. Конкурс баянистов-акордеоністів «Perpetuum mobile» в соціокультурному просторі України ХХІ століття. TRADICIJA IR DABARTIS. 2018. №13. С. 321–338.
3. Душний А. VI-й фестиваль «День баяна та акордеона в Дрогобичі». Актуальні питання гуманітарних наук. 2018. Вип. 19. Т. 2. С. 228–229.
4. Дякунчак Ю. До питання стилістичних особливостей творчості баяна-акордеона композиторів України на зламі століть. Актуальні питання гуманітарних наук. 2012. Вип. 3. С. 83–92.
5. Дякунчак Ю.И., Душний А.И. Творчество для баяна-акордеона композиторов Украины конца ХХ начале ХХІ веков: стилевые особенности.

Наука. Искусство. Культура. 2016. № 4 (12). С.16–21.

6. Кундис Р. Розвиток творчих концепцій М. Оберюхтіна у формуванні професійного баянного мистецтва Дрогобиччини. Актуальні питання гуманітарних наук. 2017. Вип. 17. С. 48–57.

7. Марченко В.В. Історико-культурні виміри еволюції акордеонного мистецтва в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): дис. ... канд. мист.: 26.00.01 – теорія та історія культури. Київ: НАКККіМ, 2017. 211 с.

8. Марченко В.В., Сідлецька Т.І. Акордеонне мистецтво України в контексті розвитку конкурсного та фестивального руху. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2018. Випуск 26. С. 145–151.

9. Нефедов С.Ю. Баянно-ансамблеве мистецтво в музичній культурі України ХХ - початку ХХІ століття: теорія, історія та практика: дис.... канд. мист. 26.00.01 – теорія та історія культури. Київ: НАКККіМ, 2018. 257 с.

10. Рутецький В. В. Конкурси та фестивали баянного мистецтва як чинник формування готовності майбутнього фахівця до виконавської діяльності. Мистецька освіта: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції: зб. наук. праць / за заг. редакцією І. В. Баладинської, Н. Є. Колесник. Житомир, 2017. С. 161–167.

11. Салій В. Художній образ музики у виконавській інтерпретації. Актуальні питання гуманітарних наук. 2014. Вип. 9. С. 54–59.

12. Шафета В. Фестивально-конкурсні акції колективного музикування Львівщини в контексті української школи баянно-акордеонного мистецтва. Актуальні питання гуманітарних наук. 2012. Вип. 3 С. 142–151.

References

1. Demchuk M. (2018). Pop and jazz direction in the accordion art of Ukraine in the second half of the XX - early XXI century. Actual problems of artistic training of the future teacher (VII school of methodical experience): mater. All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation, November 21-22, 2018. Vinnytsia: FOP Korzun D.Yu., 103–106 [in Ukrainian].

2. Dushny, A. (2018). Competition of accordionists "Perpetuum mobile" in the socio-cultural space of Ukraine in the XXI century. TRADITION IR DABARTIS, 13, 321–338 [in Russian].

3. Dushny, A. (2018). VI festival "Day of accordion and accordion in Drohobych". Current issues of the humanities, 19, vol. 2, 228–229 [in Ukrainian].

4. Dyakunchak, Y. (2012). On the question of stylistic features of the accordion accordion of Ukrainian composers at the turn of the century. Current issues of the humanities, 3, 83–92 [in Ukrainian].

5. Dyakunchak, Y.I., Dushny, A.I. (2016). Creativity for accordion accordion by Ukrainian composers of the late XX and early XXI centuries: stylistic features. Science. Art. Culture, 4 (12), 16–21[in Russian].

6. Kundys, R. (2017). Development of creative concepts of M. Oberyukhtin in the formation of professional accordion art of Drohobych region. Current issues of the humanities, 17, 48–57 [in Ukrainian].

7. Marchenko, V.V. (2017). Historical and cultural dimensions of the evolution of accordion art in Ukraine (second half of XX - early XXI century): dis. ... Cand. art. : 26.00.01 - theory and history of culture. Kyiv [in Ukrainian].

8. Marchenko, V.V., Sidletskaya, T.I. (2018). Accordion art of Ukraine in the context of the development of the competition and festival movement. Ukrainian culture: past, present, ways of development, 26, 145–151[in Ukrainian].

9. Nefedov, S.Yu. (2018). Bayan-ensemble art in the musical culture of Ukraine of the XX - the beginning of the XXI century: theory, history and practice: dissertation. mist. 26.00.01 - theory and history of culture. Kyiv[in Ukrainian].

10. Rutetsky, V.V. (2017). Competitions and festivals of accordion art as a factor in shaping the readiness of future specialists to perform. Art education: problems and prospects of development in the context of European integration. Zhytomyr, 161–167 [in Ukrainian].

11. Saliy, V. (2014). Artistic image of music in performing interpretation. Current issues of the humanities, 9, 54–59 [in Ukrainian].

12. Shafeta, V. (2012). Festival-competition actions of collective music making of Lviv region in the context of the Ukrainian school of accordion and accordion art. Current issues of the humanities, 3, 142–151[in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 20.10.2020
Отримано після доопрацювання 10.11.2020
Прийнято до друку 13.11.2020*